

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus
Tractatus de Prædestinatione, de Trinitate, de Angelis, & de homine

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. III. Brevis responsio ad ea quæ pro Angelorum corporeitate adduci
solent,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77146](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77146)

intellectuali. Unde idem Angelicus Præceptor. 2. A
contra Genes cap. 93. *Perfectio uniuersæ maximè
completur in substantiis separatis.*

Minor autem ostenditur primò, quia ut in
Tractatu de attributis ostendimus, immateria-
litas est radix intellectualitatis, & corpus impe-
diendum scientiæ, iuxta illud: *Corpus quod cor-
rumpitur, agravat animam, & terrena inhabitatio
sensum deprimi multâ cogitantem*; unde Tertul-
lianus libro de anima cap. 20. *Opimitas sapien-
tiam impedit, exilitas expedit.* Ergo substantia purè
intellectualis debet esse omnino immaterialis &
incorporea.

Secundò eadem Minor suadetur ratiõne D.
Thomæ hic art. 1. & 2. Substantiam rei oportet
esse proportionatam suæ operationi, quia ope-
ratio est actus & bonum substantiæ operantis:
Sed intelligere, quod est proprius actus intelle-
ctualis substantiæ, est operatio penitus immate-
rialis, & quæ non potest esse actus corporis, seu
aliquis virtutis corporeæ: Ergo substantia purè
intellectualis est omnino immaterialis & incor-
porea. Major patet, Minorem verò probat D.
Thomæ. Tum ex eo quòd omne corpus deter-
minatur ad hunc & nunc (id est respicit tantum
longitudinem & tempori subiecta) cognitio verò in-
tellectiva attingit veritates uniuersales & æter-
nas, seu ab omni tempore & loco abstractas.
Tum etiam, quia instantum aliquod intelligitur,
inquantum à merita abstractitur; nam formæ in
materia sunt individuales formæ, quas intelli-
ctus non apprehendit secundum quod huiusmo-
di: Ergo intelligere est operatio purè immate-
rialis, & quæ non potest esse actus corporis.

Hanc rationem latius expendit, & magis illu-
strat questione citatâ de spiritualibus creaturis,
art. 1. ubi sic ratiocinatur: *Omnes spirituales sub-
stantie intellectuales sunt Talem igitur potentiam
oportet in substantiis spiritualibus requirere, quæ sit
proportionata ad susceptionem formæ intelligibilis: huius-
modi autem non est potentia materia prima; nam
materia prima recipit formam contrahendo ipsam ad
esse individuale; forma verò intelligibilis est in intelle-
ctu ad seque huiusmodi contractione: sic enim intelligit
intellectus unum quodque intelligibile, secundum quod
forma quæ est in eo; intelligit autem intellectus intelli-
gibile, proutque secundum naturam communem & u-
niuersalem, & sic forma intelligibilis in intellectu est
secundum rationem suam communitatibus. Non est ergo
susceptiva intellectualis receptiva forma, ex ratione
materiae primæ, sed magis per oppositam quandam ra-
tionem unde manifestum sit, quòd in substantiis intel-
lectualibus illa prima materia, quæ de se omni specie
aliæque pars esse non potest.*

Ex hoc intelliges quid velit idem S. Doctor
hic art. 2. ad 2. dum docet materiam recipere
formam ut secundum illam constituatur in esse;
intellectum verò recipere formam secundum ra-
tionem formæ. Per hoc enim declarare intendit
operari modum quo materia & intellectus
comparatas formas recipiunt: materia siquidem re-
cipit formam in esse naturali, coarctando, limi-
tando, & individuando illam: intellectus verò
recipit formam in esse representativo, secundò
ut repræsentat naturas abstractas à conditioni-
bus materialibus & individuantibus, cum qui-
bus parte rei referuntur, hoc autem est reci-
piere formam secundum rationem formæ, ut ex-
plicare solent nostri Thomistæ in libris de ani-
ma.

Dices: Anima rationalis est intellectiva, &
operationem intellectualem elicit; & tamen est
forma corporis, & ab illo dependet in suis ope-
rationibus: Ergo licet substantia Angeli intel-
lectualis sit, potest naturaliter esse unita alicui o-
pori, & ab illo in suis operationibus dependere.

Sed contra primò: Corpus humanum idè o-
perationsi animæ rationalis deservit, quia medi-
ante cognitione sensitivâ ministrat ei species ob-
jectorum; quâ necessitate sublata, inutilis esset
unio animæ cum corpore: Sed corpus Angeli-
cum ad hoc minus ineptum esset, cum non ha-
beret organum sensus, ne facultatem sentiendi:
esset enim immortale, incorruptibile, inate-
rabile & incapax tactus, subindeque aliorum
sensuum: Ergo inutile esset ad operationes in-
tellectus Angelici.

Præterea, ut discurret D. Thomæ, contra
Gent. cap. 91. ratione 7. & hic quest. sequenti
art. 1. Animæ rationali competit uniri corpori,
quia est imperfecta, & in potentia existens in
genere intellectualium substantiarum, non ha-
bens in sui natura plenitudinem scientiæ, sed ac-
quirens eam per sensus corporeos à sensibilibus
rebus: in quocunque autem genere invenitur a-
liquid imperfectum, oportet præexistere ali-
quid perfectum: tum quia imperfectiora sunt
propter perfectiora: tum etiam quia natura non
est magis sollicita de imperfecto, quàm de per-
fecto, sed potius è contra, ut ait Cajeranus in
commentario illius articuli: Ergo oportet quod
ante animas humanas, quæ intelligunt accipien-
do à phantasmatis, sint aliqua intellectuales
substantiæ, non accipientes cognitionem à sen-
sibilibus, & per consequens omnino à corpori-
bus separata.

Has rationes D. Thomæ, tanquam minùs ef-
ficaces, prætermittit Vazquez hic disp. 178. cap.
4. & Angelos esse incorporeos probat, tum ex
magna velocitate quâ moventur: nam Job 1. di-
xit Sathan: *Circuivi terram, & perambulavi eam:*
tum ex eo quòd intrant in humana corpora, &
ea penetrant sine divisione: quod non possent fa-
cere, si essent corporei.

Verum hic Author aurum & margaritas re-
quirit, ut vitrum & festucas colligat: istæ enim
rationes nullius momenti sunt, quia corpora,
etiam maxima, ingenti velocitate moveri pos-
sunt, ut patet in corporibus cælestibus: Nam ut
Astrologi notant, stellæ quæ sunt in circulo ma-
jori firmamenti, tantâ celeritate volvuntur, ut
in minuto horæ pertranseant plusquam septin-
genta millia leucarum, quod est plusquam cen-
ties circuire totam terram in minuto horæ.
Quòd verò Angeli intrent in corpora, dici po-
test id procedere à subtilitate suorum corpo-
rum: sicut aer intrat per poros: vel quia ita
subtiliter possunt dividere corpus, ut ad illud in-
trent, licet non sentiantur. Unde rationes illæ
non probant Angelos carere omni corpore, sed
solum crassiori & densiori, ideoque nullæ sunt.

§. III.

*Brevis responsio ad ea quæ pro Angelorum corpo-
ritate adduci solent.*

Contra præcedentem conclusionem in pri-
mis opponi solet Concilium Nicanum se-
cundum actione 5. columnâ 5. ubi approbare vi-
detur sententiam Joannis Episcopi Thessaloni-
censis, asserentis Angelos idè posse depingi,
quòd sint corporei, & quia apparuerunt homi-
nibus in forma corporea.

Respon-

- 11 Respondeo Concilium approbasse tantum conclusionem, scilicet Angelos posse depingi, & illam secundam ipsius rationem, quia hominibus apparuerunt in specie corporea: non verò primam illam, quòd sint corporei. Patet id, tum quia Concilium hoc tantum approbavit, quod ex Epistola Joannis Thessalonicensis retulerat Tarasius Patriarcha, qui Concilio præerat. Tarasius verò ea tantum quæ diximus proposuit Concilio approbanda: tum etiam quia alias Concilium duo contradictoria protulisset: cum in illo actione 4. referatur & approbetur sententia Athanasij, asserentis Angelos esse incorporeos: & sancti Angeli, *id est incorporei*, id est incorporei, appellentur. Imò ibidem hæc professio fidei continetur: *Veneramus imagines Sanctorum, & incorporum Angelorum, qui tanquam homines figurâ humanâ iustus apparuerunt.*
- 12 Obijciunt secundo: Sapè Angeli in Scriptura visi sunt oculis corporeis hominum, & in figura humana Patribus & Prophetis apparuerunt; ab Abraham convivio excepti sunt; cum Angelo per totam noctem luctatus est Jacob; Tobiam in itinere comitatus est Raphael, à duobus Angelis Loth è Sodoma eiectus est: Angelos per scalam gradus ascendentes & descendentes vidit Jacob: similia narrantur Gen. 18. 19. 28. 32. & in libro Tobie: Atqui hæc non videntur potuisse convenire Angelis, seu ab illis præstari, nisi essent corporei: Ergo non sunt omnino spirituales & incorporei.
- 13 Respondeo negando Minorem: licet enim Angeli sint omnino spirituales, nec ulla habeant corpora naturaliter sibi unita, possunt tamen ex aere, vel ex alia materia tenui & subtili, formare corpora, & illa movere localiter, ac in eis se præbere visibiles, & cum hominibus loqui & conversari: quamvis in corporibus illis assumptis opera vitæ corporeæ Exercere nequeant, ut disputatione sequenti patebit.
- 14 Tertio obijciunt: Aliqui Angeli dicuntur in Scriptura genuisse homines: At hoc non possent, nisi essent corporei: Ergo idem quòd prius. Minor videtur certa, Major verò probatur ex illo Gen. 6. *Videntes filij Dei filias hominum quòd essent pulchra, acceperunt sibi uxores ex omnibus quas elegerant. Gigantes autem erant super terram in diebus illis. Postquam ingressi sunt filij Dei ad filias hominum, illaque genuerunt &c.* Ubi versio Septuaginta habet: *Ingressi sunt Angeli Dei ad filias hominum.* Unde Clemens Alexandrinus, Tertullianus, Philo Judæus, Lactantius, & alij quos refert Pererius disp. 1. in versum 6. cap. 6. Genesis, existimaverunt primum peccatum Angelorum fuisse impuram illam commixtionem cum filiabus hominum, & Angelos feminarum pulchritudine illectos, eas adamasse, & ex concubitu cum ipsis, gigantes procreasse. Hinc Tertullianus in libro de velandis virginibus cap. 7. ad Angelos refert illud quod dicit Apostolus 1. ad Corinth 11. mulieres in Ecclesia debere velari, *propter Angelos Dei*: ne scilicet earum pulchritudo illecebra sit Angelis ad eas libidinosè amandas. Unde addit: *Debet ergo adumbrari facies tam periculosa, quæ usque ad cælum scandala jaculat a est Eidem sententiæ favere videtur Ambrosius lib. 1. de Virginibus, aliquantulum à fine, ubi alloquens Virgines, sic ait: Nec mirum si pro vobis Angeli militent, quæ Angelorum moribus militatis: meretur eorum presidium castitas virginalis, quorum vitam meretur; & quid pluribus exequar laudem castitatis? Castitas enim Angelos secit:*

A *qui enim eam servavit, Angelus est: qui perdidit, diabolus.*

Respondeo primò negando Majorem: ad cuius iusprobationem dico, in vulgata editione, quæ est conformis hebraico, non legi, *Angeli Dei*, sed *filij Dei*: nomine autem filiorum Dei, convenientissimè intelliguntur filij Seth, qui soli erant cultores veri Dei, & acceperunt uxores ex femine Cain, quæ dicuntur filia hominum, quia imitata mores parentum suorum, rebus terrenis erant addicta, sicut earum progenitores. Vel nomine *filiorum Dei*, ibi intelliguntur homines staturâ proceri: ita enim Scriptura altissimos montes & arbores vocat, *montes Dei, & cedros Dei.*

B Vel denique intelliguntur filij Magnatum, iuxta hebræum *Heleim*, quod nobilibus & iudicibus tribuitur, Exodi 7. versu 1. & Psal. 81. versu 1. Ex his filijs Magnatum nati sunt viri potentes, famosi à sæculo, ut habetur in textu citato. Ita Chrysostomus, Augustinus, Cyrillus, & alij SS. Patres, quos sequitur D. Thomas quæst. sequenti art. 3. ad 6.

Ratio etiam huic interpretationi favet: nam ibidem versu 5. dicitur diluvium esse à Deo immissum, propter detestanda hominum peccata: & asseritur præcipuum inter hæc peccata fuisse nefariam illam commixtionem filiorum Dei cum filiabus hominum: Ergo quando ibidem dicitur: *ingressi sunt filij Dei ad filias hominum*, id est hominibus, non verò de Angelis, intelligendum est.

Addo id non posse verificari (quòd scilicet hoc peccatum Angeli primò lapsi fuerint) nec de primo ipsoform lapsu: quia multis sæculis ante illam commixtionem filiorum Dei cum filiabus hominum, quæ contigit paulò ante diluvium, Angeli jam lapsi erant: eorum enim princeps, non multò post creationem mundi, primos parentes sub figura serpentis deceptus, ut dicitur Sapient. 2. nec de Angeli jam lapsis: quia Angeli post lapsum in peccatum, non vocantur amplius *filij Dei*, sed *imundi spiritus*.

Si quis autem sequi velit versionem Septuaginta, in qua legitur: *Videntes Angeli Dei filias hominum* & c. dicere poterit, viros sanctos in Scriptura plerumque angelos Dei appellari, ut annotavit Ambrosius in libro de Noè cap. 4. & docet Augustinus 1. de civit. cap. 23. probatque ex Matth. 11. ubi Joannes, iuxta Prophetiam Malachie, *Angelus* appellatur. Et Deuter. 32. ubi vulgata editio habet: *Constituit terminos populorum, iuxta numerum filiorum Israel*, Septuaginta loquuntur: *iuxta numerum Angelorum Dei*. Quia ergo filij Seth erant iusti, & veri Dei cultores (quavis postea habitando cum filiabus Cain, prævaricatores facti fuerint) *filij Dei*, vel *Angeli Dei*, appellantur. Unde ad locum Apostoli, à Tertulliano supra allegatum, dicendum est, quòd quando Apostolus præcipit mulieres velari in Ecclesia, propter Angelos Dei, per Angelos (ut ait Divus Thomas) intelligit sacerdotes, qui in Scriptura *Angeli Dei* appellantur, quia ejus nuntij seu ministri sunt, ut patet ex illo Malachia 2. *Læta sacerdotis custodiunt scientiam, quoniam Angelus Domini exercituum est*. Quando verò Ambrosius supra relatus ait: *Qui servat castitatem, Angelus est: qui perdidit, diabolus*: non loquitur de Angelo & diabolo secundum naturam, sed secundum mores: & locum intendit, illum qui castitatem servat, Angelo similem esse. Unde ibidem subdit: *Ubi integritas, ubi castitas, ubi claritas Angelorum est, illic lita virginitas.*

E

Non incongruum quisquam putet, quod Angelis
 comparatur, cum solum se Christus ipse memo-
 ratur, dicens: Ego flos campi, & lilium convallium.
 Et sicut in caelestibus paradijs Angeli sicut
 & ceteri dorsales virgines lilia erunt. E contra im-
 pediculis dicitur Diabolo, qui immundus spi-
 ritus in Scriptura appellatur, & in locis humen-
 tibus & aquosis (quibus molles & coenosa vo-
 cantes significantur) habitare dicitur, ut
 legitur in hęc verba Job cap. 40. *Sub
 Gloffa annotavit in hac verba Job cap. 40. Sub
 Gloffa dicitur Behemot (Dæmonis figura) in secre-
 tis calami, & in locis humentibus.*

Quarto obijciunt: Res corporeæ non possunt
 agere in spiritibus. Sed aliqua res corporeæ agunt
 in Angelos. Ergo illi non sunt puri spiritus, sed
 habent aliqua corpora naturaliter sibi unita. B
 Major videtur certa, Minor verò probatur va-
 rias exemplis in Scriptura contentis. In primis
 in Angelis mali in inferno torquentur, & alli-
 gantur igne corporeo, ut constat ex illo Matth.
 25. *Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui
 paratus est Diabolo & Angelis ejus.* Item aliquibus
 rebus corporeis fugantur Dæmones: nam
 Tobias 6. dixit Raphaël ad Tobiam: *Si particu-
 lam cordis ejus (scilicet pisces fumus ejus extricat
 ante genus demoniorum, sive à viro, sive à muliere.
 Et i. Regum 16. ad melodiam citharæ David,
 spiritus malus recedebat à Saul: Ergo aliqua res
 corporeæ agunt in Angelos.*

Respondeo quòd licet res corporeæ non pos-
 sint agere in spiritibus, virtute propria, possunt
 tamen à Deo assumi ut instrumenta, & elevari
 ad contingendum contactu virtutis spirituale
 subiectum; ut patet in aqua Baptismi, quæ ele-
 vatur à Deo ad producendam gratiam in anima
 peccati. Cur ergo similiter spiritus, ab igne cor-
 poreo, ut dicitur virtutis & operationis instru-
 mento, torqueri, detineri, & alligari non pote-
 runt? Car (inquit Augustinus) non dicamus,
 quoniam miris, veris tamen modis, etiam spiritus in-
 corporeos posse pati corporalis ignis affici, si spiritus
 humanum, etiam ipsi profecto incorporei, & nunc po-
 terunt includi corporalis membris, & tunc pote-
 runt corporum suorum vinculis insolubiliter alligari?
 D
 Adhærent ergo spiritus Dæmonum, imò spiritus Dæ-
 mones, licet incorporei, corporeis ignibus cruciantur: non
 ut ignes ipsi, quibus adhærent, eorum juncturæ inspi-
 rantur, & animalia fiant, quæ consent spiritui &
 corpore, sed ut dixi, miris & ineffabilibus modis ad-
 hærentes, accipientes ex ignibus poenam, non dantes igni-
 bus vitam.

Ad do quòd si hoc argumentum valeret, pro-
 baret etiam, quòd anima humana non esset sub-
 stantia spiritualis: quia quando separata est,
 igne inferni aut purgatorii cruciatur ac detine-
 tur. Unde egregie Tertullianus de anima divi-
 nis epulonis loquens ait: *Dolet apud inferos anima
 corpusculam, & punitur in flamma, & cruciatur in
 lingua, & de dignis anime felicitioris, implorat auxi-
 lium oris.*

Ad do secundam instantiam similiter dicen-
 dum est, dæmones fugari rebus corporeis, vel
 phisice, ut ab instrumentis divine virtutis, vel
 moraliter, quatenus illæ sunt institutæ à Deo ad
 aliquid sacrum significandum. Unde incensio
 illa jecoris piscis apud Tobiam, non fugavit
 Dæmonem vi sua corporeâ, sed virtute divinâ,
 & propter mysterium quòd significabat: per il-
 lam enim figurabatur fervor orationis Tobie,
 & sacre conjugis ejus, vel mors Christi Domini,
 Tom. II.

A in cruce charitate consumpti: cuius virtute om-
 nia fugantur aut ligantur Dæmonia, ut docent
 Augustinus & alii Patres apud Serrarium quod
 3. in cap. 8. Tobie. Unde ibidem dicitur, quòd
 quando Tobias protulit partem jecoris, posuit-
 que eam super carbones vivos, Tunc Raphaël An-
 gelus apprehendit Dæmonium, & reliquit illud in de-
 sero superioris Ægypti.

Ad illud quòd additur de musica David, re- 21
 sponderetur quòd spiritus ille malus, canente Da-
 vid, & pulsante citharam, recedebat virtute di-
 vinâ, vel propter hymnos illos & psalmos quos
 canebat David, qui erant verba sacra, ad quo-
 rum deprecationem virtus divina fugabat Dæ-
 mones. Vel dicendum quòd musica illa concu-
 rebat indirectè ad hunc effectum, mitigando tri-
 stitiam Regis, & temperando humorem melan-
 cholicum, quo mediante Dæmon illum vexaba-
 bat; aut excitando animam ejus ad divinorum
 & celestium contemplationem. Id enim virtute
 musicæ fieri posse; & propter hoc ab Ecclesia
 institutum esse, quòd in omni cultu divino ali-
 quid consonantiæ musicæ adhibeatur, ut videli-
 cet animus hominis excitetur ad Deum, docet
 S. Thomas super Psalmum 32. explicans illum
 versum: *Constitemini Domino in cithara.*

Ad do quòd lyra illa Davidis erat figura 22
 Christi in cruce pendentis: sicut enim in cithara
 chordæ, sic membra Christi super lignum crucis
 tendebantur, ut annotavit Augustinus, qui idcir-
 co Christum cruci affixum, *Misericordie lyræ*
 appellat; & docet per memoriam passionis ejus
 omnia fugari Dæmonia: unde lyra illa Davidi-
 ca, non solum ratione harmoniæ, sed etiam rati-
 one figuræ seu mysterii, virtutem habebat ex-
 pellendi spiritum malum è corpore Saul.

Obijciunt ultimò Cajetanus, ubi supra: Omnes 23
 gradus viventium corporeorum esse conceden-
 dos, utpotè necessarios ad perfectionem & pul-
 chritudinem universi: Ergo sicut dantur vege-
 tantia sine sensu, & sentientia sine motu pro-
 gressivo, sic dæmi debent intelligentiæ sine sensu,
 cum solo motu progressivo, quales erunt An-
 geli præditi corporibus æreis: Ergo tales con-
 cedendi sunt.

Sed negatur Consequentia: Licet enim ad 24
 perfectionem universi requiratur ut in eo sint
 omnes gradus essendi possibiles, qui sunt tan-
 tum tres, scilicet esse, vivere, & intelligere, ut
 disputatione præcedenti ostendimus; non tam-
 en ut in eo sint omnes modi habendi tales
 gradus, ut ibidem declaravimus: intelligere
 autem sine sensu, cum solo motu progressivo,
 non constituit speciale gradum, sed tantum
 est quidam specialis modus habendi gradum
 intellectualem.

§. IV.

Corollarium ex dictis.

E X dictis colliges contra Alensem, D. Bona- 2
 venturam, & Richardum, Angelos non
 componi ex materia spirituali, quæ quantitati
 subiecta non sit. Ratio est, quia materia, quacun-
 que illa sit, recipiendo formam, illam contrahit
 & limitat ad esse individuale: substantia autem
 purè intellectualis (ut supra dicebamus) nata
 est recipere formas intelligibiles, cum quadam
 amplitudine & universalitate, & ut abstractas à
 conditionibus individuantibus; subindeque ma-
 teriam cujuscumque rationis excludit, etiam
 spirituaalem.

R r

Addo